

ASIA

En les nostres latituds extremoccidentals, l'Orient ni ens diu res: ens en desentenem o bé ens en desinteressem. I es comprèn: l'objecte és tan llunyà, és tan vast, tan extraorbitant, tan exorbitant... Un llarg (oh quan llarguíssim) passat de provincianisme que sovint degenerà en colonialisme ens obliga a aquest exorbitament, ens col·loca al defora d'una òrbita. Així resulta que la nostra situació col·lectiva, com a poble o bé com a intel·lectualitat, és la de l'aeròlit; situació i condició molt personal, molt independent, però xorca.

Fins ara el desinteressament per l'Àsia era excusable, penosament defensible per raons d'abjecció: estàvem tan arraulits, tan poc preparats, que no hi havia pas manera de provocar cap mica d'interès per l'Orient ni entre els intel·lectuals ni en el públic; també el nostre desinteressament era explicable per la raó de l'escàs orientalisme ambient: l'Àsia es recloïa, es negava a revelar-se i per damunt de tota acció repulsiva ens oposava la seva força d'inèrcia, la seva passiva indiferència, la seva duríssima voluntat de no voler fer-se interessant als homes de raça blanca.

Avui, però, totes aquestes raons de desinteressament ja no existeixen. Vulgues no vulgues, l'Àsia ha hagut de revelar-se'ns. De mica en mica, però cada dia més clarament i més copiosament, els homes blancs van ordenant aquest colossal caos asiàtic, van coordinant-ne les seves múltiples parts i van traient-ne un entrellat enlluernador i aciençador com el que, d'ençà del goticisme, nosaltres els occidentals anomenem Humanisme. Un altre humanisme, sí; un estrany i formidable humanisme que no solament apareix *altre*, ço és, «oponent», sinó que alhora—i això és importantíssim—, es posa com a «complement». Per manera que, a cada avançament de la historiografia, de l'arqueologia i de la filologia orientals, l'evidència es va fent de la insuficiència del nostre humanisme greco-romà, la bàrbara ceguera del nostre contentament humanístic. La posició del món occidental considerant l'Orient com un exotisme curiós, o bé, a tot estirar, com un enraonat mí-

tic primer capítol, un còmode punt de partida a tot sistema històric, sociològic o teogònic dels homes de raça blanca, és una posició tan absurda i pueril com ho fou la dels asiàtics dels primers temps de la intervenció europea en repugnar la raça blanca per bàrbara i incompatible. Nosaltres en jutjar aquesta actitud dels asiàtics ens fèiem creus de tanta estultícia. Ara ells no es poden acabar la nostra. Estem en paus? Potser sí. Però el que és segur és que, en persistir en aquesta nostra incomprensió, preparem una tremenda guerra.

Perquè és el cas que aquesta incomprensió i repudi que entre nosaltres, els xocants extremoccidentals conreadors de la vivor que viu al dia, és endèmica, en els altres grans pobles europeus que ens ensinistren en les arts europeïstes, si no és endèmica poc hi manca perquè ho sigui. En aquests grans països europeus el coneixement de l'Est està reservat a una *élite* relativament reduïda, per bé que activa i eficient—relativament eficient. La coneixença de l'Orient és deficient arreu, però entre nosaltres els peninsulars extremoccidentals ja no és tan sols deficient, sinó que, simplement, no és: no tenim de l'Àsia vasta i fecunda, complement indispensable del nostre tan lloat humanisme, coneixement de cap mena. I no sols no en tenim coneixement, cosa que sembla ja un terme negatiu definitiu, sinó que, el que és pitjor, no en volem tenir coneixement, i, a tot estirar, ens en fem per regla general una idea, un seguit d'idees tan falses, tan divergents de la realitat oriental, que per tot el que respecta a l'orientalisme estem més mal preparats que la gent de l'Orient no tenen idea de cap mena.

Això vol dir que el coneixement lent, insuficient, que els altres països europeus van fent-se de l'Orient, a desgrat d'aquesta precarietat, ens *handicapa* enormement. Tenim, doncs, obligació d'eixir de la condició d'aeròlit i d'orbitar-nos en l'orientalisme europeu; devem, almenys, esforçar-nos a posar-nos al corrent de la sinopsi oriental que la més docta Europa i l'Amèrica del Nord estan treballósament elaborant des de fa tants anys. Què podem fer de menys que aprofitar-nos ben reapadament i gratuïtament de tota aquesta suma d'energia, d'intelligència, de sagacitat, àdhuc d'heroisme i de sacrifici, de perseverança i de cabals que tantes nacions alhora han despès per tal d'eixir de l'inhumà desconeixement de la meitat més sobrehumana de la Humanitat? No és una vergonya que la formidable bibliografia orientalista que aquestes nacions sàvies i treballadores han reunit, continuï essent per a nosaltres lletra morta? que no sapiquem treure partit dels ensenyaments de tota aquesta copiosa i variada ciència asiàtica que floreix en universitats, en escoles especials, en museus meravellosos (sense hipèrbole), en entitats de tota mena que us són oferts amb la major esplendidesa i generositat a cada cantonada de l'Europa sapient? No és ja un cas alarmant d'insensibilitat que als cent vint-i-cinc anys de publicació d'una revista orientalista com és ara el *Journal Asiatique*, que es publica al poble més veí de nosaltres des del temps de Napoleon, amb

textos impresos en vint-i-cinc o trenta llengües orientals mortes i vives, ço és, amb tipus fosos expressament, amb caixistes idonis i amb tot l'enrenou tipogràfic adequat a l'edició de trenta idiomes exòtics d'alfabet distint, alguns amb alfabet tan extensos com l'alfabet xinès o bé l'ideogràfic de l'Egipte faraònic, no és, doncs, alarmant que després d'això ens trobem ara aquí, al Pla de la Boqueria, amb dificultats per a imprimir un text grec i amb impossibilitat absoluta d'apreciar com cal la història i l'art de la Xina, de l'Índia o del Japó?

No insistirem sobre l'originalitat ni sobre el creacionisme de l'Àsia; passarem per alt la seva fecunditat civilitzadora, la seva potència religiosa, valors ja consagrades inapel·lablement. Considerem només el gran continent groc des del punt de vista humanista i veurem que no solament l'humanisme asiàtic s'oposa al nostre i el complementa, sinó que àdhuc n'és el primordial motor; veurem que gairebé tota la Grècia i àdhuc els caires més originals, menys hellènics, de la civilització i de la cultura romanes pervenen de l'Orient.

És de consuetud en l'Occident parlar de l'Orient amb un capgirament de les idees que ens són habituals per al conteniment del món, com si volguéssim situar el nostre enteniment per a la comprensió d'una nova, insòlita i extravagant humanitat, com una humanitat de la Lluna o del planeta Març. El comentador o divulgador de l'Orient i el seu públic s'esforcen per atacar aquest tema amb una prèvia *mise au point* (*mise en scène*) del país a explorar, ço que en podríem dir: una formació d'ambient. En aquesta formació d'ambient intervenen els següents prejudicis: l'Àsia és un continent misteriós; la luxúria, la mandra, la crueltat, les passions desencadenades hi són ara i sempre les condicions psicològiques i fisiològiques úniques; la superstició i el fanatisme més primitius en són avui tota la ideologia; l'antiguitat de les clàssiques civilitzacions indostàniques, xineses i altres, és tan remota i sorprenent, que no té explicació; els monuments d'aquestes civilitzacions llinden en el mite i en el miraculós; l'Orient clàssic i l'Extremorient són terres que s'exterioritzen en un enlluernament de colors; tot hi és color rutilant i d'una riquesa i varietat sense parió: el cel, la terra, les nits i els dies, els homes i els vestits, les cases i els animals, tot és d'una fastuositat de color inenarrable; la part positiva de l'ànima oriental és idònia amb el misteri que arreu d'Orient domina i que ho sadolla tot, psicologia tota de sentiment i de lirisme extremat, concepcions vagaroses que transcendeixen al pensament i fins i tot al tràfec de la vida quotidiana: el misticisme ho amara tot, àdhuc la crueltat; en tots temps i en totes les latituds les arts de l'Àsia foren d'un refinament excels, incomparablement superior a l'art més pur i perfecte de les èpoques culminants de les civilitzacions europees; tan excelses foren les arts asiàtiques, que nosaltres els europeus no podem ni capir-ne la llur transcendència ni admirar-ne tota la bellesa llur...

Amb un cúmulo d'idees així, el nostre públic és les més de les vegades preparat perquè pugui fruir un art asiàtic de basar o una literatura oriental pèssimament interpretada per detestables traductors. I bé; tot això és fals de tan exagerat i de tan sistemàtic i de tan simple com és presentat: tot això no és res més que fantasmagoria, àdhuc quan serveix d'introducció a l'estudi o a la simple contemplació de l'art millor de qualsevol poble asiàtic. Tot això hom podria aplicar amb igual exageració a certs pobles, èpoques o latituds d'Europa. Podem dir que, en línies generals, l'asiàtic és més contemplatiu i líric que l'home blanc, i que aquest és més experimentador i actiu que l'home groc. Però això és un principi aleatori i circumstancial, una conseqüència de l'endarreriment sociològic de l'Orient. Europa havia estat lírica i contemplativa abans, durant i després de la florida hellènica i romana. Grècia i Roma feren el que pogueren per a constrènyer aquest esfilagarsament de l'esperit, i ho aconseguiren tan com dominaren als pobles bàrbars que caigueren dintre llur esfera d'acció. L'Orient esdevindrà actiu i pràctic en posar-se en contacte amb Europa i Amèrica. Però això no vol pas dir alienació del sentiment això no vol pas significar que en l'Orient i en l'Europa més primitiva i bàrbara no hi haguessin ni hi hagin pobles, grups o individus de gran sentit pràctic, de realisme més o menys conscient i de gran activitat, pobles dotats del sentit de l'experimentació i de l'organització: de la mateixa manera que a l'Europa i a l'Amèrica modernes hi ha pobles, grups i individus que es caracteritzen per llur lirisme extremat, per llur elevat misticisme, per una manca evident de sentit pràctic i experimental, per llur contemplativa indolència. L'Àsia és immensa, i les races, les cultures, les idiosincràsies, les llengües, els sentiments, les ideologies, les mentalitats hi són infinitament més nombroses i diverses que en Europa. En l'Índia, en la Xina, en la Indoxina, en la Insulíndia, en l'Àsia Central, en la Mongòlia, en la Sibèria, hom no pot pas referir gran cosa en dir un hindostànic, un xinès, un turcomà, un mongol, un siberià, etc., perquè aquestes denominacions, de tan lates, gairebé no volen dir res. En la Xina, en l'Índia, en l'Àsia Central, en la Insulíndia els pobles són tan variats, tan oposats i tan copiosament diversos, tan estrangers entre ells en cadascuna d'aquestes delimitacions geogràfiques, que el comú denominador no expressa altra cosa que una convenció estatal, sovint més artificial i primparada que la denominació de «macedoni»; gairebé sempre tan lata com la denominació de «africà». El mapa d'Àsia està per fer. La seva etnografia, molt més marcada i transcendental que l'europea, és caòtica, com si no existís, com si el concepte genèric de «asiàtic» tingués una justa, única i perenne correspondència d'unitat etnològica i etnogràfica real. El dia que l'etnografia asiàtica sigui posada en valor en pervindrà, segurament, una coordinació tan eficient que l'empenta civilitzadora actual de la raça blanca, tan engrescadora i tot com és, resultarà probablement, en comparació, una bicoca.

D'aquests extrems del problema asiàtic sembla desprendre's la conseqüència que els grans imperis ja han donat tot el que podien donar de si, ja han perdut com a tals la llur eficàcia: la llur sobrevivència ja ha esdevingut nociva. L'Àsia pateix de política elefantàsica, mentre que Europa ha sabut beneficiar oportunament de la política contrària, del que podríem dir regionalisme europeu, del fraccionament etnogràfic natural. Un temps fou Roma, i prou. Hom diria que la subconsciència d'Europa copsà el moment necessari de l'Imperi i el moment necessari de la disgregació, mentre que, pel seu cantó, l'Àsia no tingué aquesta lucidesa del seu inconscient, i perdurà per tant massa temps en un imperialisme esdevingut inadequat. Així fou que els petits imperialismes regionalistes que a Europa no podien o no volien tenir a l'abast de les dents cap presa, poderen fàcilment mossegar en els vasts imperis morts de l'Àsia. Això fou, en certa manera, el resultat de l'aplicació en la política internacional del principi de la divisió del treball.

L'Àsia immensa, múltiple i vària, no pot, doncs, ésser enfocada amb idees simples ni massa generals. El coneixement de l'Est és feina llarga i molt complexa. És particularment feina, més que necessària, indispensable. No estem pas en paus amb l'Orient en pagar amb desconeixement d'ell la seva ignorància de nosaltres; no, amb una actitud així, estem més aviat en guerra, i aquesta guerra serà terrible, perquè l'Àsia organitzada, articulada, posada en valor, ha d'ésser la força més potent que mai hom no haurà conegut. Una força així no pot ésser ignorada, no pot deixar d'ésser prevista, i, menys encara, no deu ésser enemiga. El coneixement de l'Orient a hores d'ara ja ens permet avançar almenys un principi d'immens valor, que és aquest: l'Àsia no és pas un continent misteriós i fantasmagòric, no és res d'ultraterrenal; l'asiàtic no és un home d'ànima diferent de l'europea; la unitat del gènere humà que la Bíblia divulga és certa.

Aquestes consideracions, però, ens allunyarien de l'estimació purament artística que volem fer de l'Orient si no ens aturàvem aquí, en la constatació de la unitat del gènere humà. Aquesta unitat resta palesada també en estudiar l'arqueologia i l'art asiàtics, encara que aquest estudi estigui avui tot just iniciat. L'idealisme i el realisme que hom es complau ordinàriament a proposar com a característiques gairebé absolutes i antagòniques de l'art asiàtic i de l'art europeu són qualificacions d'encalç relatiu. Les arts de l'Àsia apareixen més idealistes que les nostres, i també més decorativistes, perquè es troben estroncades en períodes primitius. Quan aquestes arts atenyen períodes àlgids van perdre idealisme per a conquistar realisme del més intens. Això, però, és més fugisser i esporàdic que a Europa. D'altra banda, el realisme grec, que és, en l'escultura sobretot, un realisme de la millor qualitat, és en germen un tany de l'art oriental; i després, el reffloriment de les arts asiàtiques és de retop propulsat per l'hellenisme, molt singularment per l'escultura greco-romana. Les arts

d'Àsia i d'Europa no formen, doncs, compartiments estancats, ni llurs respectives cultures no són sistemàticament oposades, sinó que entre ambdós continents un travassament constant d'ideals, de sentiments i d'intuïcions no deixa mai de produir-se i de demostrar-nos la grandesa una de l'home, sigui el que sigui el color de la seva pell, l'olor de la seva suor o la forma del seu crani.

Hom no pot dir si un bandit xinès trinxà un missioner anglès en cent mil bocins perquè cada anglès abusà abans de cent mil xinesos, o bé si els anglesos s'imposaren severament i cupidament als xinesos perquè l'Emperador de la Xina empalava els missioners europeus que anaven a l'Imperi celest només que a salvar les ànimes de les descarriades ovelles grogues...

Des del punt de vista artístic, el coneixement perfecte de l'Àsia tindrà sempre, si més no, aquesta valor imponderable de *conèixer*. Perquè el que és admirar simplement, admirar a la babalà, no significa cap valor per a l'home; més aviat resulta un desvalor. Admirar sense coneixement, sense que la Intelligència participi de la delectació admirativa, pot arribar a ésser una funció agradable, però simplement fisiològica, sense residu esperitual, com és ara la delectació que produeixen les pessigolles—això si no degenera i tot en delectació nociva o contraproduct.

En els països on la coneixença de l'Orient ha estat més activament i seriosament conduïda, aquesta nocivitat ha pogut ésser comprovada. La feina dels experimentadors, coordinadors i exploradors ha cristallitzat en aquests pobles en museus, publicacions i altres manifestacions objectives, les quals han fruitat d'una banda ben eficaçment entre els coneixedors, mentre que d'altra banda han produït estralls espantosos entre els desco-neixedors. Aquests, sense preparació, sense facultat ponderativa, s'han deixat emportar de l'entusiasme més superficial; s'han engrescat abusivament amb infra-valors d'aquell art sobtadament revelat únicament a la vista llur, mentre que d'altra banda la veritable valor i significació de l'art oriental passà i s'aturà davant de llur retina, sense aconseguir ésser contemplada, talment com si no existís.

Han exagerat en l'estimació i en la desestimació i les conseqüències han estat monstruoses.

La música, l'arquitectura, la pintura, l'escultura, totes les arts modernes, estan infectades, mortalment enverinades, per un sens fi de falsíssimes estimacions d'orientalisme. És una vergonya de les més humiliants per a les generacions modernes o per al sector que s'ha llançat a la babalà, cegament, a un fàcil deduccionisme d'aquest superficial i peresós emocionalisme orientalista. El balanç que les gèneres venidores faran d'aquest xarlatanesc sector d'esteticisme serà més que sever. El balanç que en faran els economistes serà ruïnós, perquè el temps perdut serà reconegut incalculable.

I no és tan sols l'Estètica la branca de la nostra activitat espiritual que sortirà perjudicada d'aquest esbojarrat i plebeu emocionalisme, sinó que el

mateix pensament haurem de constatar clapat d'inconfessables taques d'aquesta podridura. Quants disbarats, quantes tones de literatura logomàquina, de pedanteria mistagògica, de superstició idealitzada, de magicisme de ballet rus i de carrinclonisme transcendent no ha provocat en les editorials més o menys tocades de teosofia aquell eixelebrat enfocament de l'orientalisme? És terrible de constatar que aquests estralls no s'aturin en aquest sector de la literatura curanderesca, que aquest desconeixement nociu de l'Orient, que aquest orientisme per a senyores arribi a seduir talents refinats de veritables literats, pintors i escultors.

El coneixement màximament perfecte de l'Est tindria per a l'Occident, té ja per a certs esperits preparats com cal, un avantatge que gosarem qualificar d'essencial. I és que ultra el meravellament adequat que pervé del coneixement íntim de l'art de l'Orient i de l'Extrem Orient (ço que és un nodriment extraordinari del nostre enteniment i una abundosa deu de noves emocions), al coneixedor de l'art asiàtic li'n pervé per contrast un coneixement major del nostre art occidental. Aleshores redescobrim amb claror més intelligent que mai la valor de l'Hellenisme i de Roma, del Goticisme i de la Renaixença; i és segur que som aleshores més compenetrats amb Occident, que l'entendem més i que amb més profunda raó que abans l'estimem superior a l'Orient; l'art occidental el veiem aleshores més concret, més dens, més expressiu que l'art oriental. I és en aquesta disposició d'esperit que hom es sent gelós del nostre occidentalisme, avar del nostre europeisme, temerós de l'amenaça oriental que cada dia plana en cercles més descendents i més estretament concèntrics sobre aquesta preciosa presa. Aleshores és quan ens sentim més impulsats a la defensa d'aquest patrimoni olímpic; aleshores és quan, justament en nom de la unitat del gènere humà, ens sentim obligats a protegir primordialment la permanència d'aquestes valors occidentals que a desgrat de tot el negatiu que porten amassat són les conquestes més grans i més belles que els fills de mare asiàtics i els fills de mare europeus, naixent l'un darera l'altre, han aconseguit establir per a tothom al capdavant de les centúries.

J. SACS